

3 ביולי 2006

מרכז המידע למודיעין ולטרור
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

סוריה כמשענת אסטרטגית ל-"חמא"ס"

כללי

1. ב-28 ביוני לפנות בוקר ביצעו מטוסי חיל האוויר יעף מעל ארמונו של הנשיא בשאר אסד, בסמוך לעיר לאד'קיה שבצפון מערב סוריה. הנשיא אסד שהה אותה עת בארמון. היעף נועד לשגר מסר מאיים למשטרו של אסד הנותן חסות ותמיכה ל-"חמא"ס" ולשאר ארגוני הטרור המאכוונים מדמשק את פעילות הטרור ב"שטחים".
2. מטרת מסמך זה לבחון את מקומה של סוריה כמשענת אסטרטגית ל-"חמא"ס" על רקע חטיפת החייל גלעד שליט ומבצע "גשמי קיץ".

פסגת מנהיגי הטרור בדמשק: נשיא סוריה מקבל את פניו של נשיא איראן ("אלשרק אלאוסט", 20 בינואר 2006).

מאפייני הסיוע הסורי ל-"חמא"ס"

3. **סוריה, יחד עם בעלת בריתה, איראן נוקטת באסטרטגיה עקבית של סיוע לארגוני הטרור הפלסטינים מתוך אמונה עמוקה בדרך ה"התנגדות" וכאמצעי להשגת מכלול מטרות: חיזוק הציר הרדיקלי האיראני - סורי במזרח התיכון, החלשת ישראל ע"י יצירת קרעים בחברתה ופגיעה בכלכלתה, חיזוק הכוחות האסלאמיים הרדיקליים ב"רשות הפלסטינית" תוך החלשת אבו מאזן והכוחות הפרגמטיים, טרפוד כל סיכוי להסדר ישראלי - פלסטיני ולהתנעה מחודשת של התהליך המדיני (בייחוד כאשר המסלול הסורי איננו משולב).**

4. במסגרת אסטרטגיה זו, מעניקה סוריה חסות וסיוע לתנועת ה-"חמא"ס". בדמשק יושבת הנהגת ה"חופ" של ה-"חמא"ס", אשר קיבלה מהמשטר הסורי היתר לפעולה משטחה של סוריה, לאחר שגורשה מירדן בשנת 1999. הנהגת ה"חופ", השוהה בדמשק, הנה כיום הסמכות הבכירה בתנועה. באופן מסורתי היא נוקטת בעמדות נוקשות וקיצוניות יותר מהנהגת ה"פנים" שב"שטחים" לנוכח ניתוקה מאילוצי האוכלוסייה הפלסטינית וקרבתה לאיראן ולסוריה. המשטר הסורי מקיים עימה קשר הדוק הן באמצעות הצמרת הפוליטית הסורית והן באמצעות בכירים בשרותי הביטחון.¹

מימין: הנשיא אסד נועד עם ח'אלד משעל בסוריה בעקבות ניצחון ה-"חמא"ס" בבחירות משמאל: האמצעי בתמונה הינו עמאד אלעלמי, האחראי על הפעילות המבצעית טרוריסטית, בהופעה פומבית יוצאת דופן (מקור: הטלוויזיה הסורית, 29 בינואר).

¹ פרטים נוספים ראו לקט מידע: "סוריה 2004: תמיכה בטרור, פיתוח נשק בלתי קונבנציונאלי והפרת זכויות אדם".

5. בראש הנהגת ה"חוץ" עומדים ח'אלד משעל ראש "הלשכה המדינית" וסגנו מוסא אבו מרזוק, שגורש מארה"ב. לצידם פועלים חברי המפקדה המבצעית של ה-"חמא"ס" ובראשם עמאד אלעלמי. משטרו של בשאר אסד מאפשר להנהגה זאת לאכוון משטחה של סוריה את מדיניות ה-"חמא"ס" ב"שטחים" ובכלל זה את הפעילות המבצעית - טרוריסטית. מוקד הכוח האמיתי של תנועת ה-"חמא"ס" נמצא אפוא בדמשק וח'אלד משעל הפועל בחסות המשטר הסורי, ולא אסמאעיל הניה, הוא זה המכתיב (גם אם תוך התייעצות עם הנהגת ה"פנים") את מדיניות הטרור של ה-"חמא"ס" בשטחים.

ח'אלד משעל, ראש הנהגת ה"חוץ", הפועל מדמשק
(אתר האינטרנט של ה-"חמא"ס", מרס 2006)

6. אכוונת הטרור מהמפקדה שבדמשק והסיוע לפעילות הטרוריסטית מתבצעים בדרכים שונות: העברת הנחיות שוטפות, פוליטיות ומבצעיות, לפעילי ה-"חמא"ס" ב"שטחים", כולל לפעילי הזרוע המבצעית-טרוריסטית; העברות כספים בסדר גודל של עשרות מיליוני דולרים לשנה, המשמשים למימון מגוון פעילויות של ה-"חמא"ס", כולל הפעילות

הטרוריסטית; הכשרה של פעילי טרור² וסיוע ברכש אמצעי לחימה והברחתם ל"שטחים" ולמדינות ערב³.

למעלה חלק מאמצעי הלחימה שנתפסו ברשות חוליית ה-"חמא"ס" שנחשפה ע"י הירדנים. לטענת הירדנים אומנה ומומנה החוליה ע"י פעילים בכירים של ה-"חמא"ס" בסוריה (טלוויזיה ירדנית מאי 2006)

מתוך ראיון שקיים כתב "ערוץ 2" אהוד יערי עם אסאמה מטר, פעיל "חמא"ס" תושב מחנה פליטים ג'בליה שברצועת עזה שעבר אימונים צבאיים בסוריה ("ערוץ 2", 29 במרס, 2005).

² על מעצר פעילי "חמא"ס" שהתאמנו בסוריה ראו לקט מידע מה-4 באפריל, 2005: "[המשטר הסורי מסייע לארגוני הטרור לקיים אמונים לשם ביצוע פיגועי טרור ב"שטחים": שירות ביטחון כללי עצר ב-2 במרס 2005 את אסאמה מטר, פעיל "חמא"ס" ברצועת עזה, אשר עבר אימונים צבאיים במפקדה צבאית של ה-"חמא"ס" בסוריה בעת ששהה שם לשם לימודים. האימונים נועדו לשפר את יכולות ה-"חמא"ס" לבצע פיגועים רבי עוצמה ובכלל זה פיגועי "מנהרות תופת". האימונים נערכו בבסיס האימונים של "החזית העממית - המפקדה הכללית" \(אחמד ג'בריל\) תוך העלמת עין מצד השלטונות הסוריים.](#)"

³ באפריל 2006 נחשפה בירדן חוליית טרור המשתייכת ל-"חמא"ס" שהייתה בשלב הכנות מתקדמות לביצוע פיגועים וכן להברחת אמצעי לחימה ל-יהו"ש. ברשותה נמצאו אמצעי לחימה רבים. המשטר הירדני מסר כי עפ"י חקירת העצורים אוכונה פעילותם ע"י הנהגת ה-"חמא"ס" בסוריה.

7. בעבר נהג המשטר הסורי להקטין מידי פעם את הנראות של קשריו עם ארגוני הטרור, ועם תנועת ה-"חמא"ס" בכלל, זה בשל לחצי ארה"ב והקהילה ה-בינ"ל. אולם, בשנתיים האחרונות נהג משטרו של בשאר מדיניות מתריסה כלפי הקהילה ה-בינ"ל, במסגרתה הוא הידק קשריו עם איראן ועם ארגוני הטרור השונים ולא היסס לתת ביטוי פומבי לקשרים אלו. תצוין בהקשר זה פגישתו המתקשרת של הנשיא אסד בדמשק (בספטמבר 2005) עם כל ראשי ארגוני הטרור הפלסטיניים ("חמא"ס", "הגיהאד האסלאמי בפלסטין", "החזית העממית/המפקדה הכללית" (ארגונו של אחמד ג'בריל), "החזית העממית", "החזית הדימוקרטית", "אלצאעקה", "פת"ח"/ אינתיפאדה" ועוד).

הידוק קשרי המשטר הסורי עם תנועת ה-"חמא"ס" מאז ניצחונה בבחירות

8. המשטר הסורי קיבל בשביעות רצון מופגנת את ניצחון תנועת ה-"חמא"ס" בבחירות ל"מועצה המחוקקת" בינואר 2006 ואת הרכבת הממשלה בראשותה. שביעות רצון זאת נבעה מהסיבות הבאות :-

א. ניצחון ה-"חמא"ס" נתפס ע"י הסורים כניצחון דרך ה"התנגדות" (קרי, מערכת הטרור), וכמפלה לישראל ולמדיניות האמריקאית באזור.

ב. המשטר הסורי זיהה הזדמנות לשחק תפקיד מרכזי יותר בהשפעה על ההתפתחויות בסכסוך הישראלי פלסטיני בעיקר על חשבונה של מצרים.

ג. מעבר לכך קיווה המשטר הסורי, כי יעלה בידו למנף את ניצחון ה-"חמא"ס" והשפעתו על התנועה להפחתת הלחצים ה-בינ"ל המופעלים עליו.

9. על רקע זה ניכרה מאז הבחירות הגברה משמעותית בפעלתנות הסורית למול הזירה הפלסטינית על מנת לנצל את המציאות החדשה שנוצרה לקידום האינטרסים הסוריים. הדבר מצא ביטוי בכמה תחומים :-

א. במישור המדיני הגביר המשטר הסורי את תכיפות פגישות התיאום והעדכון עם נציגי ה-"חמא"ס" בדרגים השונים, כולל פגישות תכופות עם ח'אלד משעל ופגישות מתוקשרות של בכירי הממשל הפלסטיני (שה"ח מחמוד אלזהאר, שר הפנים סעיד ציאם ונוספים) עם הנשיא אסד. כל זאת על מנת לאותת, כי דמשק מחזיקה ב"קלף הטרור" תוך המשך התנערות מאחריות פורמאלית לפיגועים המתבצעים בישראל וב"שטחים".

ב. בתחום הטרור מעודד המשטר הסורי את המשך מערכת הטרור נגד ישראל ("האנתיפאצה") ומשמר את תמיכתו במפקדות הטרור של ה-"חמא"ס" ושאר הארגונים הפועלים משטחה של סוריה. המשטר הסורי מעורב בהתווית מדיניות הטרור של ה-"חמא"ס" כלפי ההנהגה שב"פנים", כולל שיבת ה-"חמא"ס" למעגל הטרור לאחר תקופה של למעלה משנה במהלכה לא היתה מעורבת באופן גלוי ומוצהר בביצוע פיגועים⁴.

ג. בתחום הכלכלי נרתמה סוריה, בחסות הנשיא בשאר אסד, למסע הבינערבי לגיוס כספים לממשלת ה-"חמא"ס" ואף הקימה "ועדות עממיות" לגיוס כספי סיוע.

10. הנהגת ה-"חמא"ס" בדמשק מכתיבה את מדיניות הפיגועים של ה-"חמא"ס" לתשתיות הטרור ב"שטחים", ולפיכך יש לה תפקיד מרכזי בכל הנוגע לקביעת תנאי שחרורו של החייל החטוף. זאת, באמצעות הקשר הישיר שהיא מקיימת עם המנגנון המבצעי-טרוריסטי של ה-"חמא"ס" ברצועה בראשותו של מחמד דיאב אבראהים צ'יף ועוזרו ("מספר 2") אחמד סעיד ח'ליל ג'עברי.

⁴ ביטוי לכך ניתן למצוא ב"רדיו דמשק" (26 ביוני) אשר שיבח את הפיגוע בכרם שלום, בהציגו אותו כמערכה המסמנת את "המשך האנתיפאצה, לאחר 'פשיטת הרגלי של ההרגעה".